

Виклики сучасності

Необхідність захисту прав внутрішньо переміщених осіб, які живуть із ВІЛ

ВІЛ/СНІД і криза на Донбасі: актуальні проблеми

Механізми контролю за наданням медичної допомоги людям, які живуть із ВІЛ, за збереженням та використанням лікарських засобів і виробів медичного призначення на територіях, що не підконтрольні українській владі, сьогодні відсутні. Пацієнтів, які там проживають, забезпечують препаратами через закупівлю за кошти міжнародних організацій.

Станом на 21 травня 2015 року із зони військового конфлікту на сході України та з АР Крим в інші регіони країни переїхали 1 299 800 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), серед яких і люди з ВІЛ-позитивним статусом. Як і більшість внутрішньо переміщених осіб, ВПО, які живуть із ВІЛ, мають лише найнеобхідніше, потребують притулку, забезпечення харчуванням і неадекватної допомоги. Але до цього додалися ще й проблеми, пов'язані з їхнім ВІЛ-позитивним статусом: людям відмовляють у розміщенні та оренді житла, не беруть на роботу, їхніх дітей не приймають в освітні заклади.

Проблеми виникають навіть з отриманням медичної допомоги. Лікарські засоби, закуплені за кошти Держбюджету, постачають в Донецьку і Луганську області з затримками, а Донецький та Луганський обласні центри профілактики і боротьби зі СНІДом, які опинилися на території,

що не підконтрольна українській владі, не виконують свої функції. На сьогодні, за словами представника Українського центру контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України Лариси Гетьман, організаційно-методичну функцію Луганського обласного центру виконує новостворений обласний центр, розташований у Сєвєродонецьку. В Донецькій області цю функцію покладено на Слов'янський міський центр профілактики та боротьби зі СНІДом. Але лабораторії з обладнанням лишилися на території, яка не підконтрольна українській владі, тому багато обстежень для постановки на облік людей із ВІЛ-позитивним статусом зараз проводяться на базі Харківського обласного центру профілактики та боротьби зі СНІДом, що створює додаткове навантаження на персонал. Окрема проблема – кадрове забезпечення у новостворених центрах боротьби зі СНІДом.

Цифри і факти

За даними Українського центру контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України, з 1987 року до жовтня 2015 року в Україні було зареєстровано 277 481 випадок виявлення ВІЛ-інфекції. Найвищий показник – на сході: на кінець 2014 року в Донецькій області під наглядом перебувало 28 776 осіб із ВІЛ-позитивним статусом, у Луганській – 4 459. Частина із них виїхали з зони конфлікту та стали під медичний нагляд в інших регіонах країни (найбільше – в місті Києві, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській і Харківській областях). Інформації про місцезнаходження майже половини людей, які живуть із ВІЛ (ЛЖВ), узятих на облік на сході й у Криму до конфлікту, немає – дані не наведено.

Донецька область

12 503

особи з ВІЛ-позитивним статусом перебувають під медичним наглядом*. 4 599 із них отримують АРВ-терапію.

Луганська область

1 974

особи з ВІЛ-позитивним статусом перебувають під медичним наглядом*. 1 206 із них отримують АРВ-терапію.

В інші регіони України

із зони військового конфлікту на сході та з АР Крим у 2015 році виїхали та стали під медичний нагляд

1 065

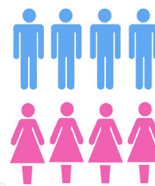
осіб із ВІЛ-позитивним статусом*.

Допомога Програми розвитку ООН в Україні

Програма розвитку ООН (ПРООН), основна мета якої в Україні – забезпечення розвитку спроможності з захисту прав громадян у рамках проекту «Зміцнення національної спроможності для ефективного розвитку молоді та відповіді на епідемію ВІЛ/СНІДу в Україні», що реалізується з 2014 року, підтримала захист прав ВПО, постраждалих від ВІЛ/СНІДу, та започаткувала моніторингову ініціативу, результатом якої стали дані про пріоритетні виклики у сфері дотримання прав. У рамках Проекту:

- ✓ проведено **оцінку порушення прав** ВПО, які живуть із ВІЛ;
- ✓ проведено **моніторинг порушення прав** ВПО з ВІЛ-позитивним статусом;
- ✓ **надано правову допомогу** ВІЛ-інфікованим, які переїхали із зони конфлікту в інші регіони країни;
- ✓ **розроблено й оприлюднено рекомендації** для покращення дотримання прав ВПО, які живуть із ВІЛ.

2 500 ВІЛ-інфікованим особам надано допомогу

6 300 ВПО, які живуть із ВІЛ, отримали інформаційні послуги

2 161 людині надано правові консультації

¹ За даними Міністерства соціальної політики України (unhcr.org.ua/en/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1293), станом на 1 листопада 2015 року.

Порушення прав ВПО, які живуть із ВІЛ: оцінка експертів

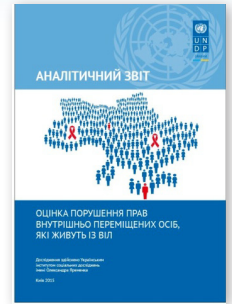
Щоб установити, які права ВПО з ВІЛ-позитивним статусом порушуються, і визначити масштаби проблеми, у 2015 році за підтримки ПРООН громадська організація «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка» (УІСД) провела дослідження у двох містах України – Одесі й Харкові.

Кабінетне дослідження показало такі результати:

- Нормативно-правова база слабо регулює права та свободи внутрішньо переміщених осіб, які мають ВІЛ-позитивний статус.
- Відповідно до законодавчих документів усю відповідальність за забезпечення соціальної, медичної, матеріальної допомоги покладено на місцеві органи самоврядування.
- Місцеві бюджети не отримують спеціальних коштів,

хоча відчувають додаткове навантаження через те, що змушені приймати значну кількість ВПО.

- У якості переселенців ВПО з ВІЛ-позитивним статусом зазнають проблем матеріального, соціального, фінансового характеру та стикаються з упередженим ставленням до них місцевих мешканців.
- ВПО, які живуть із ВІЛ, не отримують належного медичного лікування через нестачу коштів у місцевих бюджетах, що ставить їхнє життя під загрозу.

Результати опитування

Найчастіше порушення прав ВПО, які живуть із ВІЛ, торкається таких сфер:

- **Вирішення житлових питань.** Варто зазначити, що житлові проблеми виникають не лише через ВІЛ-позитивний статус особи, хоча зафіксовано випадки, коли сусіди по соціальному житлу чи орендодавці вимагають виселення ВПО, дізнавшись про її статус. Наприклад, під час опитування соціальний працівник з Одеси розповів: «Люди вирішили купити житло в Харківській області. Віддали задаток. А власниця перепродала квартиру. Тобто люди залишилися і без грошей, і без житла».
- **Працевлаштування.** «Їхня найбільша проблема полягає в тому, що інші можуть дізнатися про їхній статус. Відповідно люди не можуть влаштуватися на роботу», – уточнив один із соціальних працівників.
- **Оформлення довідки про взяття на облік ВПО** (до якої прив'язані інші проблемні питання внутрішньо переміщеної особи). Як зазначають опитані соціальні працівники, «є складнощі, пов'язані з бюрократичними моментами й оформленням документів».

Надання медичної допомоги та отримання АРВ-терапії

Опитування показало, що найчастіше у сфері охорони здоров'я ВПО з ВІЛ-позитивним статусом мають проблеми, якщо у них відсутні медичні документи (немає можливості зробити запит цих документів із медустанов, які знаходяться на території, що непідконтрольна українській владі). У такому випадку для того, щоб стати на облік у центрі профілактики та боротьби зі СНІДом, необхідно проводити нове, додаткове обстеження, яке потребує витрат і часу. Здебільшого саме через це ВПО, які живуть із ВІЛ, не

стають на облік. В Одесі з 25 опитаних внутрішньо переміщених осіб із ВІЛ-позитивним статусом дев'ять не перебували на обліку. Що стосується АРВ-терапії, то проблеми з її отриманням є не тільки у ВПО. Під час опитування один із соціальних працівників розповів: «Просто тендери, закупки – це проблема держави. Під цю проблему попадають усі ВІЛ-позитивні. Не тільки переселенці». Однак є проблема, що стосується здебільшого ВПО, – відсутність реєстрації: «Потрібна хоча б адреса людини. Лікування безадресно надати не можуть».

«Головним висновком дослідження є те, що ВПО з ВІЛ-позитивним статусом переймаються насамперед тими проблемами, що і більшість ВПО в цілому: вирішенням житлових питань, працевлаштуванням, оформленням довідки про взяття на облік. Але становище ВПО, які живуть із ВІЛ, ускладнюється тим, що вони мають більше потреб для реалізації своїх прав на здоров'я та життя. Однак неузгодженість і нескоординованість роботи різних служб призводить до низки порушень прав у сфері надання медичних послуг», – резюмує Тетяна Бондар, директор УІСД.

Що показав моніторинг порушення прав?

НАЦІОНАЛЬНА ЛІНІЯ ТЕЛЕФОНУ
ДОВІРИ З ПРОБЛЕМ ВИЛ/СНІД

ОБІЗНАНІСТЬ – МІЙ ВИБІР

0 800 500 451

Моніторинг порушення прав ВПО, які живуть із ВИЛ, проведений БО «Фонд профілактики хімічних залежностей та СНІДу», підтвердив попередні висновки дослідження УІСД. Аналіз понад 3000 звернень на Загальнонаціональну гарячу лінію з питань ВИЛ/СНІДу та туберкульозу (за 5 місяців 2015 року) і даних регіональних громадських організацій (317 типових особистих звернень до юристів) засвідчив, що найчастіше ВПО з ВИЛ-позитивним статусом стикаються з порушенням власних прав у сферах охорони здоров'я, особистої недоторканості та поваги і гідності.

23,69%

ВИЛ-інфікованих, які переїхали з територій Донецької і Луганської областей та АР Крим в інші регіони країни, не мають статусу ВПО.

Понад **80%**

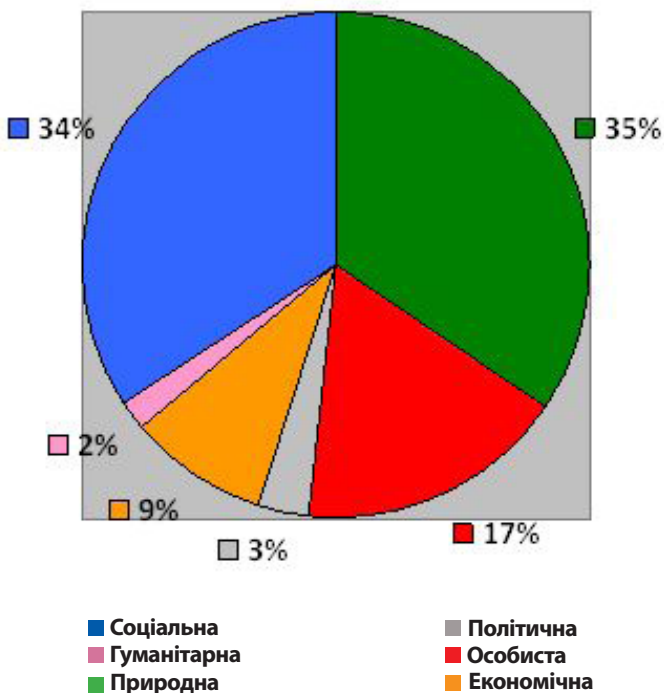
звернень надходило від ВПО, які живуть із ВИЛ, віком від 19 до 44 років.

Більшість звернень ВПО, які живуть із ВИЛ, стосувалися порушення їхніх прав:

у медичній сфері – **40%;**

у соціальной сфері – **38%.**

Сфери порушення прав

Запити у рамках природної сфери стосувалися порушення права:

- на охорону здоров'я та медичну допомогу;
- на свободу та особисту недоторканність;
- на достатній життєвий рівень.

У соціальной сфері найчастіше порушуються права:

- на соціальний захист, куди входить

право на соціальне забезпечення, пенсію та інші види соціальних виплат і допомоги;

- на житло.

В економічній сфері більшість запитів стосувалися порушення права:

- на працю та на підприємницьку діяльність;
- на володіння, користування і розпорядження своєю власністю.

Виявлено типові випадки порушення прав ВПО, які живуть із ВИЛ, за результатами звернень на Загальнонаціональну гарячу лінію

- ✓ У соціальной сфері: складнощі з отриманням тимчасового житла й адресної допомоги для ВПО та з оформленням субсидій на житлово-комунальні послуги; відмова у призначенні адресної допомоги особам, які не продовжили строк дії довідки про взяття на облік ВПО; проблеми з виплатами щомісячної матеріальної допомоги дітям, народженим від ВИЛ-інфікованих матерів.
- ✓ У сфері праці: відмова у працевлаштуванні при небажанні пройти тестування на ВИЛ чи у випадку розкриття ВИЛ-статусу; примус до звільнення за власним бажанням у випадку розкриття ВИЛ-статусу; складнощі у взятті на облік у центрах зайнятості.

- ✓ У сфері надання медичних послуг та охорони здоров'я: складнощі у взятті на облік у центрах профілактики та боротьби зі СНІДом і в отриманні АРВ-терапії (особливо в зоні АТО); відмова у проведенні хірургічних втручань у випадку розкриття ВИЛ-позитивного статусу; розкриття статусу.
- ✓ Порушення в оформленні/поновленні документів: складнощі з відновленням документів, зокрема й свідоцтва про народження на нових територіях, де раніше не проживала сім'я; проблеми з отриманням свідоцтва про народження дітей у зв'язку з тимчасовою реєстрацією батьків, які є внутрішньо переміщеними особами.

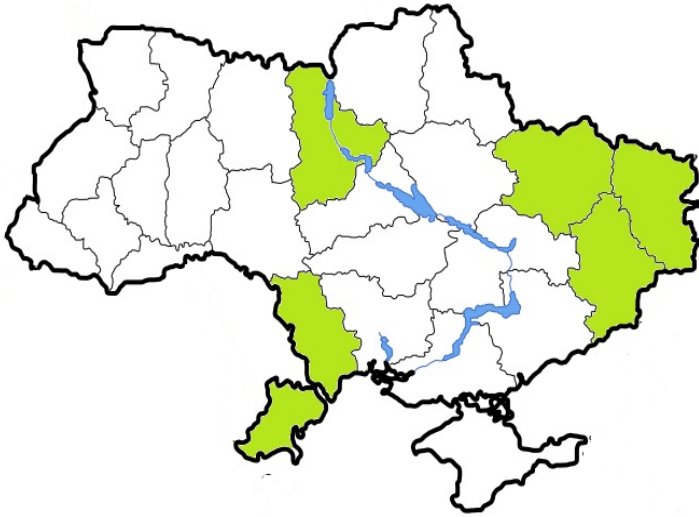
Програма міні-грантів ПРООН: акцент на адресну допомогу

«Зараз нам потрібна підтримка майже у всіх сферах життя, але найбільше – у відстоюванні власних прав. Бо якщо ти знаєш, як захистити власні права, в який кабінет постукати і на який закон посилатися, якщо тобі у чомусь відмовляють, можна вирішити більшість проблем. На жаль, наші люди недооцінюють правову допомогу», – так влучно описав актуальність роботи правозахисників ВІЛ-інфікований чоловік, який через збройний конфлікт змушений був переїхати до міста Маріуполя. Він, як і понад 6 300 інших ВПО з ВІЛ-позитивним статусом, отримав

підтримку від ПРООН в рамках програми «Правова допомога ВПО, які живуть із ВІЛ», що реалізовувалася в Україні з липня до листопада 2015 року.

Учасники програми – місцеві громадські організації – надавали індивідуальну правову допомогу ВІЛ-інфікованим ВПО: забезпечували соціальний супровід, консультували з юридичних питань, представляли інтереси клієнтів у різних установах. Для підвищення правосвідомості ВПО було проведено інформаційні кампанії, семінари та тренінги.

Географія й учасники

Програму було реалізовано в Донецькій, Луганській, Харківській, Одеській областях та в місті Києві.

Малі гранти (до \$5000) отримали сім громадських організацій, які працюють із внутрішньо переміщеними особами:

- ГО «Суспільна служба правової допомоги» (смт Новоайдар Луганської області);
- ГО «Агенція демократичного розвитку Донбасу» (м. Слов'янськ Донецької області);
- ГО «Чугуївська правозахисна група» (м. Чугуїв Харківської області);
- ГО «Молодіжний центр розвитку» (м. Одеса);
- Благодійна організація «Клуб «Майбутнє» (м. Маріуполь Донецької області);
- Київське міське відділення Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ»;
- Харківське обласне відділення Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ».

Партнери і моделі роботи

Громадські організації надавали правову допомогу людям із ВІЛ-позитивним статусом та особам у групі підвищеного ризику щодо ВІЛ, які переїхали зі сходу країни. Крім безпосередньо правових консультацій для ВПО, організації застосовували різні моделі співпраці на місцевому рівні для розв'язання конкретних труднощів.

Підготовка та подання звернень щодо конкретних випадків дискримінації ВПО, які живуть із ВІЛ, безпосередньо до керівників закладів охорони здоров'я чи інших закладів, де відбувалися порушення, до відповідних управлінь міських, районних та обласних адміністрацій, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади, депутатів Верховної Ради України.

Проведення **досліджень потреб** внутрішньо переміщених осіб, які живуть із ВІЛ.

Проведення **інформаційних кампаній, тренінгів** серед ВПО з метою підвищення їхньої обізнаності з правових питань. Співпраця зі ЗМІ.

Винесення на розгляд **міської/районної координаційної ради з питань ВІЛ/СНІДу та туберкульозу** питань забезпечення доступу до медичних послуг для ВПО, які живуть із ВІЛ.

Представлення інтересів ВПО з ВІЛ-позитивним статусом під час засідань **міських/районних координаційних рад із питань ВПО.**

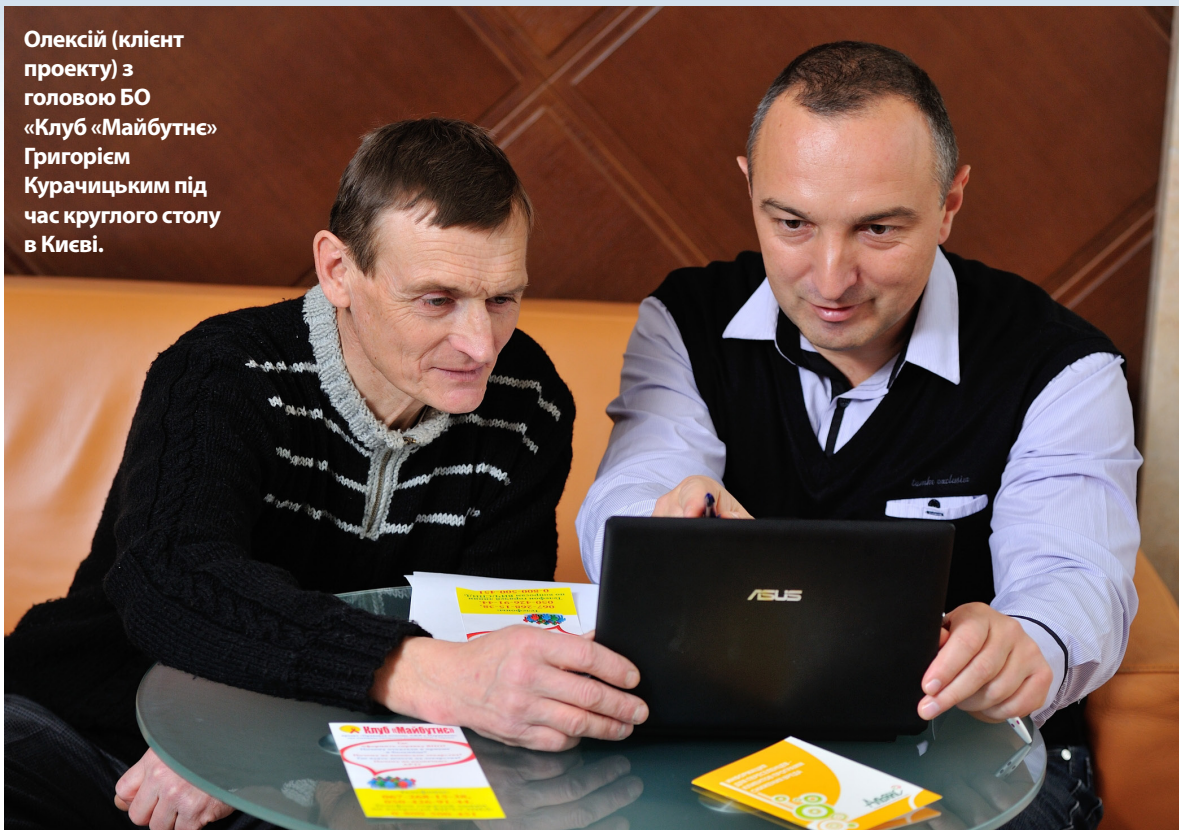
Проведення **круглих столів та нарад** із залученням представників різних управлінь та служб, які відповідають за роботу з ВПО, а також представників ВПО, які живуть із ВІЛ.

«Під час моніторингових візитів до Слов'янська, Одеси та Харківської області восени я переконалась, що потреба у правовій допомозі для ВПО є не менш важливою, ніж у матеріальній. Люди приходять до громадської організації

часто по продукти харчування та речі, але виявляється, що у складному становищі вони опинились саме через правову необізнаність. Юристи на місцях за підтримки ПРООН змогли роз'яснити складні процедури постановки на облік та

сприяти якнайшвидшому вирішенню цих питань. На жаль, не усе можливо вирішити на місцях. Деякі проблеми потребують урегулювання на національному рівні», – наголошує координатор грантової програми ПРООН Ілона Єленева.

Олексій (клієнт проекту) з головою БО «Клуб «Майбутнє» Григорієм Курачицьким під час круглого столу в Києві.

«Наша проблема в тому, що ми не знаємо своїх прав»

Багато проблем внутрішньо переміщених осіб потребують законодавчого врегулювання, зокрема, внесення змін до законодавчих та нормативних документів, які регламентують права і свободи ВПО. Насамперед ідеться про виплати щомісячної державної матеріальної допомоги та удосконалення законодавства щодо розв'язання формальних правових процедур із відновлення втрачених документів і життєзабезпечення ВПО.

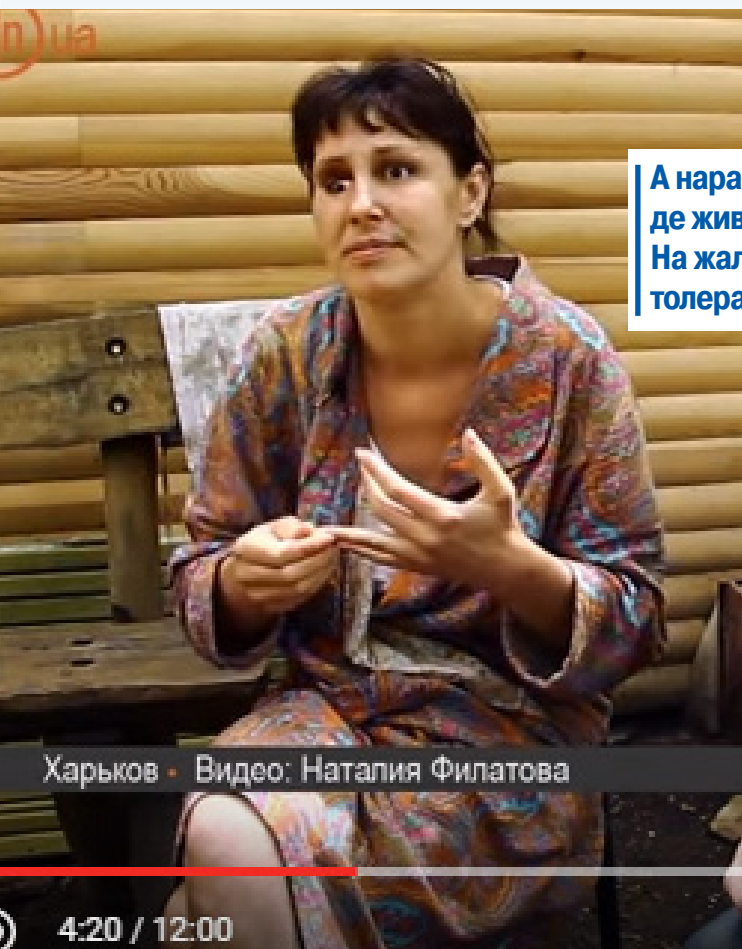
Історія 50-річного Олексія з Новоазовського району Донецької області, який переїхав до Маріуполя, – той випадок, коли і місцеві органи влади, і громадські організації безсилі: вирішити проблему можна лише на державному рівні. Йдеться про села і селища, які де-факто не контролюються українською владою, але до затвердженого урядом України переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, не ввійшли. А тому внутрішньо переміщені особи з цих територій не мають права на щомісячну адресну допомогу згідно з постановою Кабінету Міністрів України №505 від 01.10.2014 р. Рідне село Олексія – саме у цьому злочасному списку «не внесених». А тому хоча чоловік і змушений був переїхати до Маріуполя та має офіційний статус ВПО, грошової допомоги не отримує.

Від пасіки до захисту прав людини

«Зараз справи потроху налагоджуються, спасибі волонтерам і таким людям, як Григорій (Г. Курачицький, голова БО «Клуб «Майбутнє». – Прим. ред.), які допомагають, чим можуть, – розповідає Олексій. – Коли тільки переїхав, бувало, що жив день на жмені каші, на ніч знайомий лікар прилаштував у лікарні. А здоров'я ж уже немає». Вдома

Олексія чекає мама – боїться лишити будинок на поталу мародерам. «Я саме перед війною стяжку зробив, добре так зробив, на совість, – чоловік починає згадувати «довоєнне» життя. – І пасіка у мене велика там, я заробляв гроші медом і рибою. У нас же море – рукою подати». Далі Олексій говорить про свій погляд на причини конфлікту і те, що можна зробити для його закінчення, та повертається до того, з чого почалася розмова, – до захисту прав людини. Чоловік переконаний, що більшість проблем переселенців («та й усіх українців») – через те, що люди не знають власних прав і не вміють їх відстоювати. «Тому нам дуже потрібні такі організації, як «Клуб «Майбутнє», і такі юристи, як Григорій», – підсумовує наш співрозмовник. До речі, на питання «Чим зараз займаєтесь?» він відповідає: «Допомагаю тим, хто потрапив у таке скрутне становище, як і я свого часу. Я розумів, що вже можу багато кому підказати, що робити і куди звертатися, якщо існують проблеми з якимись держустановами чи відмовляють у послугах, чи просто футболять із кабінету в кабінет». А от проблему самого Олексія – виплату щомісячної адресної допомоги – наразі й не вирішено. На запити «Клубу «Майбутнє» у КМУ, СБУ, МВС і керівництві сектора «М» повідомили, що вони «не беруть участі у визнанні населених пунктів такими, що не контролюються українською владою». Робота юристів триває.

«Заради дітей усе витерплю»

Харків - Відео: Наталія Філатова

4:20 / 12:00

А наразі Неліні сусіди по таборі «Ромашка», де живуть ВПО, вимагають виселення її родини. На жаль, навіть спільна біда не завжди робить людей толерантними і милосердними.

токаря-фрезерувальника і кранівника. «У мене було все, що треба для життя, – згадує Неля. – Були гроші, нехай і невеликі. Здорові й доглянуті діти. Я могла дати їм нормальне дитинство. А зараз у нас це все забрала війна. Втекли у Харків. І сидимо на валізах – зі страхом уявляю, що буде, якщо нашу «Ромашку» закриють. Куди подамся з дітьми?..»

«Ромашка» – дитячий табір у Харкові, де з самого початку конфлікту приймали і приймають переселенців. Нелю з донькою і сином тут теж прихистили. Але тривожні передчуття жінки справдилися – з відеосюжету, який показав один із місцевих телеканалів, мешканці табору дізналися про ВІЛ-позитивний статус жінки (Неля дала згоду на оприлюднення цієї інформації) і вимагають, щоб її виселили. Зараз до вирішення проблеми долучилися соціальний працівник і юрист Харківського обласного відділення ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ», адже вимоги неправомірні й порушують, зокрема, права на житло і соціальний захист.

Оптимізм попри випробування

Своїми янголами-охоронцями жінка називає волонтерів і працівників ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ». Саме вони допомогли їй переїхати з Донецька, де Неля лікувалася після поранення і де їй відмовлялися робити операцію попри нестерпний біль, до Харкова і забрати дітей, організували соціальний супровід, допомагали стати на облік у Центрі профілактики та боротьби зі СНІДом, оформити документи для отримання АРВ-терапії, а головне – провести операцію на оці: під час обстрілу в Зугресі Неля отримала важкі поранення. 18 осколків, подвійна контузія і найстрашніше – наскрізне поранення голови, внаслідок якого виникли проблеми з зором, а замість кісток довелося вставити титанові пластини. Розповідаючи про свої поневіряння по лікарнях Харкова, Неля згадує: «У мене є всі медкартки міста – 4-та лікарня невідкладної допомоги, 14-та, 15-та, 6-та поліклініки... І всюди одна відповідь: «Це не наше!» Ось так я ходила місяць!» Офіційно відмови не були пов'язані ні з ВІЛ-позитивним статусом, ні зі статусом ВПО. Однак після втручання у справу юристів Харківського обласного відділення ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» за підтримки ПРООН в Україні лікарі врешті визначилися зі схемою лікування, і жінку безплатно прооперували. Попри всі випробування, які випали останнім часом на долю Нелі, вона не втрачає оптимізму. Каже, що має дві руки, дві ноги і два ока, хай одне і не бачить. Та щойно буде краще почуватися – піде шукати роботу, щоб виростити дітей. І дуже сподівається, що займатиметься тим, що до душі, – вирощуватиме квіти. Втім, є у Нелі ще один план – реалізувати проект, де будуть зайняті люди, які опинилися у важких життєвих обставинах, зокрема й люди з обмеженими можливостями. Зараз жінка працює над розробкою бізнес-плану і шукає інвесторів, які підтримають її ідею.

«Було десь пів на шосту. Я забиравала сина і сусідську дівчинку з дитячого садка. Тоді оголосили перемир'я, півтора тижні нас не обстрілювали, відвели всі танки і гаубиці, тому й дитсадки почали працювати. Ми з дітьми їхали на мопеді повз пляж, люди відпочивали, малі попросили зупинитись. Буквально на три хвилини, і це перевернуло життя, – згадує 36-річна Неля, яка переїхала до Харкова із Зугресу на Донеччині. – З неба почало рватися, я побачила, як летять п'ять великих снарядів. Хвилиною першого вибуху ударило по голові, й підкосилися ноги. Схопила дітей і – не пам'ятаю як – у два кроки пролетіла сім метрів до бетонного водовідводу. Кинула туди дітей і лягла зверху. Коли розірвався другий снаряд, думала лише про одне – як не втратити свідомість, щоб сказати, куди відвести малих». На допомогу Нелі прийшов хлопець, який був поряд. Узяв ключі від мопеда, мобільний і повіз хлопчика і дівчинку до старшої Неліної доньки. Отак за три хвилини 13 серпня 2014 року життя жінки розділилося на «до» і «після».

«У мене було все, що треба для життя»

«До» складно назвати безхмарним – Неля сама виховувала двох дітей, бралася за будь-яку роботу. А в 2010-му, на восьмому місяці вагітності, дізналася про свій ВІЛ-позитивний статус (до цього аналізи були в нормі). Але і донька, і син були здорові. Неля слідувала за своїм здоров'ям і не пропускала АРВ-терапію. Близькі підтримували, а знайомі не відвернулися, дізнавшись про ВІЛ. До того ж роки заробітчанства у Росії закінчилися, і жінка працювала на заводі у рідному Зугресі. Займалася тим, що дуже любить, – облаштовувала і доглядала квітники на території підприємства та водночас вчилася на

«Зараз люди більше допомагають один одному»

43-річний Олег – один із небагатьох людей із ВІЛ, хто відкрито говорить про свій статус. Коли його спитали, чи не боїться він говорити відкрито про це, чоловік відповів: «Я нічого не боюсь і ні про що не жалкую. Хіба лише про те, що рано одружився, одразу після армії. Спочатку треба було зав'язати з криміналом, а потім створювати сім'ю». Саме через кримінал Олег і став ВІЛ-інфікованим. «У 1995 році мене підрізали, довелося переливати кров, і занесли вірус», – каже він. Потім були наркотики, чоловік до тижня пам'ятає свій стаж – дев'ять місяців і два тижні. Каже, що декілька разів «зіскакував» і починав знову, а у 2009 році вирішив покинути раз і назавжди.

Ірміно – Луганськ

Коли на сході розпочався військовий конфлікт, Олег із пневмонією лежав у тубдиспансері в Ірміно. Він уже одужував і планував повернутися в рідний Первомайськ закінчувати ремонт у квартирі, однак дорога в місто виявилася закритою: йшли інтенсивні обстріли. В тубдиспансері в Ірміно було спокійніше. Але за декілька тижнів почалися проблеми з їжею, а головне – у Олега закінчувалися АРВ-препарати. Коли ліків лишилося на три дні, чоловік зрозумів, що чекати порятунку нема звідки, і вирішив пробиратися до Центру профілактики та боротьби зі СНІДом у Луганську. З собою у нього були АРВ-таблетки, три волоські горіхи і картка з 50 гривнями на рахунок. На той час у зоні конфлікту вже припинили виплачувати пенсії (Олег – інвалід II групи). Але люди допомогли без грошей дістатися до Луганська і все-таки отримати АРВ-терапію – одразу на п'ять місяців. Однак залишатися на сході чоловік побоювся і поїхав у Київ. «Хоча, – каже, – у Центрі СНІДу в Луганську все було так спокійно і чітко, і я на якийсь час подумав, що незабаром усе стане на своїй місці. Добре, що не послухався цього внутрішнього голосу».

Луганськ – Київ – Ржищів

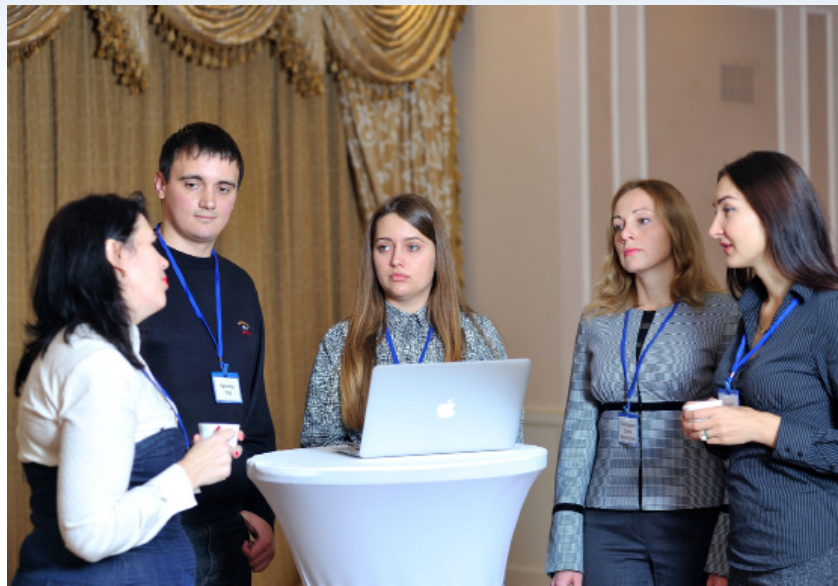
До столиці Олег діставався знову-таки без грошей і на перекладних, але врешті опинився на Київському залізничному вокзалі й потрапив до пункту допомоги ВПО, а звідти – в міський тубдиспансер до лікувати пневмонію. «А коли виписався звідти, вийшов на вулицю, сів на лавку і думаю: «І куди тепер?» – згадує чоловік. – На допомогу тоді прийшла дівчина – соціальний працівник із тубдиспансеру, вони влаштували мене в гуртожиток». Але коли сусіди дізналися про ВІЛ-позитивний статус Олега, попросили виїхати. «Ну, у них

Олег (клієнт проекту) з Андрієм Колесовим, координатором соціальних працівників Київського міського відділення ВБО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ».

Найбільше внутрішньо переміщених осіб із ВІЛ-позитивним статусом, які виїхали із зони конфлікту в інші регіони країни, стали під медичний нагляд у Києві – 221 особа. Для вирішення їхніх проблем Київське міське відділення ВБО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ» започаткувало, зокрема, практику проведення круглих столів за участю представників департаментів і управлінь Київської міської державної адміністрації.

там дітки, побоюлися», – спокійно і без жодних образ каже чоловік. Цього разу порятунок прийшов від юристів і соціальних працівників Київського міського відділення ВБО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ» за підтримки ПРООН. Вони допомогли Олегу стати на облік, проконсультували щодо порядку переформування пенсії по інвалідності, а головне – знайшли безплатне соціальне житло. Зараз чоловік живе у гуртожитку у Ржищеві Київської області. Рідних поряд немає. Живе один – із дружиною Олег давно розлучився, а мама після того, як снаряд повністю зруйнував її квартиру, виїхала з Первомайська в Житомирську область. Сьогодні найдорожча річ для Олега – планшет із доступом до Інтернету. Він потрібен чоловіку, щоб писати і викладати в Мережі свої нариси. На сайті «Проза.ру» Олег веде щось на кшталт щоденника – розповідає «Історію одного переселення», прочитати яку можна за посиланням www.proza.ru/2015/11/28/1993.

30 листопада 2015 року в Києві відбувся круглий стіл, на якому були презентовані основні результати, кращі практики та рекомендації щодо моніторингу та адвокації прав ВПО з ВІЛ-позитивним статусом. Ініціатором створення такої площадки для фахового обговорення проблеми порушення прав внутрішньо переміщених осіб, які живуть із ВІЛ, стала ПРООН в Україні. Учасники круглого столу визнали, що внутрішньо переміщені особи з ВІЛ-позитивним статусом потребують передусім підтримки у процедурах відновлення документів, отримання житла і відновлення соціальних прав та гарантій, соціальних статусів та соціальних виплат. Також було наголошено на нагальній потребі в отриманні юридичних консультацій та знань щодо прав ВПО і допомозі у збереженні конфіденційної інформації про ВІЛ-позитивний статус. За підсумками обговорення підготовлено рекомендації для всіх партнерів.

Рекомендації за результатами проекту ПРООН в Україні у сфері захисту прав ВПО з ВІЛ-позитивним статусом

✓ **Робота на місцевому рівні, залучення всіх партнерів на місцях.** Важлива передусім координація роботи представниць профільних державних інституцій на регіональному рівні щодо належного інформування, консультування та запобігання порушенню прав і свобод ВПО з ВІЛ-позитивним статусом. Є також потреба в розробці та впровадженні місцевих соціальних програм із допомоги ВПО, які живуть із ВІЛ, з орієнтацією на особливості їх адаптації до місцевих громад (із забезпеченням постійної координації дій усіх зацікавлених сторін).

✓ **Підтримка громадських організацій.** Необхідно сприяти поширенню механізму соціального замовлення на надання послуг ВПО з ВІЛ-позитивним статусом (як особам, що перебувають у складних життєвих обставинах) силами громадських об'єднань: передбачити відбір, акредитацію та необхідний обсяг фінансування для громадських організацій, які мають досвід роботи з ВІЛ-інфікованими особами. А громадським організаціям варто приділити увагу розвитку системи ефективної переадресації ВПО з ВІЛ-позитивним статусом до організацій-партнерів, які мають додаткові ресурси для надання соціальних послуг.

✓ **Навчання з правових питань ВПО** незалежно від статусу. До цього мають долучитися і місцеві органи влади, і громадські організації. Внутрішньо переміщені особи вкрай погано знають свої права і потребують фахового роз'яснення.

✓ **Вивчення потреб клієнтів** та гнучка система реагування для задоволення цих потреб. Учасники круглого столу

наголосили, що сьогодні актуальна передусім адресна допомога – конкретній людині у розв'язанні конкретної проблеми.

✓ **Внесення змін до чинного законодавства.** Насамперед вирішення потребує питання спрощення та удосконалення законодавства щодо розв'язання формальних правових процедур із відновлення втрачених документів та життєзабезпечення ВПО з ВІЛ-позитивним статусом. Також гостро стоїть проблема невключення у затверджений урядом перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, деяких сіл і селищ на сході країни, що де-факто не контролюються українською владою.

Результати реалізації проекту ПРООН в Україні у сфері захисту прав ВПО, які живуть із ВІЛ, засвідчили, що вирішення проблем можливе за умови скоординованої роботи державних інституцій, громадських та профільних організацій, міжнародних партнерів. Національна рада з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу повинна розглянути рекомендації проекту та рекомендувати уряду прийняти подальші дії щодо захисту прав ВПО з ВІЛ.